

Р.Б. ПРИЛУЦЬКИЙ,
кандидат юридичних наук, доцент, професор кафедри
цивільного та господарського права
(Національна академія управління)

ОСОБЛИВОСТІ ФОРМУВАННЯ ГОСПОДАРСЬКОГО ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ НА СУЧАСНОМУ ЕТАПІ РОЗВИТКУ ЛЮДСТВА

Проблема формування, а пізніше й удосконалення господарського законодавства була предметом активних наукових досліджень на протязі усього періоду незалежності України. Наукові пошуки здійснювались на основі двох основних теоретичних концепцій – *господарсько-правової* й *цивільно-правової*. Значні зусилля вчених з обох сторін були витрачені на дискусії про переваги та недоліки названих теорій, можливості визнання господарського права самостійною галуззю права, розмежування господарського і цивільного права, а з 2004 р. – ще й Цивільного та Господарського кодексів України 2003 р. (далі – ЦК і ГК). Нажаль, усі ці дискусії не мали якогось відчутного практичного результату. Після розпаду СРСР в Україні, як і в сусідній Росії і більшості інших пострадянських республік, були сприйняті (ми переконані, нав'язані зовні) ідеї *ліберального ринкового фундаменталізму*, від якого західні країни відмовились ще у 20–30-ті роки минулого сторіччя. У результаті з перших днів незалежності країни пануючою стала приватноправова (цивільно-правова) модель регулювання економіки з майже необмеженою свободою підприємництва і обмеженням державного управління економікою. З прийняттям ГК суть ліберальної економічної політики в Україні не змінилась і продовжується донині, хоча всесвітня фінансово-економічна криза у котрій раз показала неспроможність «чистих» ринкових механізмів за-

безпечити саморегуляцію капіталістичної економіки («тихою рукою») [1]. На Пітсбургському саміті (24–25 вересня 2009 р.) була проголошена по суті нова модель регулювання економіки – *змішана* (господарсько-правова), у якій визначна роль відводиться *державному регулюванню* економіки. Проблема вибору моделі правового регулювання сфери господарювання і відповідної перебудови господарського законодавства стоїть і перед Україною, хоча керівництвом країни ще до кінця не усвідомлюється [2]. До речі, подібні проблеми розуміються нині й у Росії [3].

Разом з тим, сучасний етап розвитку Людства вирізняється такими особливостями, котрі, на наш погляд, виключають можливість вирішення проблеми формування нового господарського законодавства «старими» методами. Тому дуже важливим є правильно розуміти, аналізувати і оцінювати ці особливості і їхній вплив на правове регулювання економіки країни.

Об'єктивна оцінка сучасного етапу розвитку Людства повинна включати в себе не тільки аналіз суспільно-політичних і економічних але й фізичних і метафізичних процесів, що відбуваються на Землі і, як це не дивно буде звучати, у Космосі.

Космічні процеси нині характеризуються тим, що завершується 26000-річний період обертання Землі разом з Сонячною системою навкруги центрального сонця сузір'я Плеяд (за О.П. Блаватською – Зірковий або Сидеральний Рік у 25868 наших со-

нячних років [4, 413]), який землянам більш відомий як прецесія рівнодення (Вікіпедія – 25780 років). Через кожні приблизно 13000 років (у середині і кінці циклу у 26000 років) на Землі відбуваються зміни епохального характеру, що можуть супроводжуватися природними катастрофами, зміною полюсів і самого людства. З цим циклом збігаються декілька інших циклів галактичного характеру. За різними оцінками збіг названих, а також декількох земних циклів припадає на період з 2012 по 2015 роки, що може бути пов'язано із **серйозними екологічними нещастями** [5; 6].

Реальним підтвердженням того, що ці процеси вже почалися, є зміщення магнітного полюсу і значне зменшення магнітного поля, зміна енергетичного поля Землі, різні природні катаклізми, частота, потужність і катастрофічні наслідки яких помітно збільшились [7, 59–66].

Природні ресурси. Природні ресурси Землі закінчуються. За повідомленнями Всесвітнього фонду дикої природи (WWF) екологічні ресурси планети вичерпаються до 2030 р. [8]. У доповіді Пентагона Президенту США Дж. Бушу, опублікованій у британському виданні «The Observer», зазначено, що 2020 р. справлятися з «катастрофічною» нестачею прісної води й джерел енергії стане ще складніше. Можливе повторення подій, що відбулися приблизно 8200 років тому назад, коли погіршення кліматичних умов викликало глобальні неврожаї, голод, епідемії і масові міграції населення [9].

Соціально-політичні та економічні умови. З 1987 р. на нашій планеті відбуваються інтенсивні й дуже важливі глобальні соціально-політичні процеси: починаючи від перебудови і розвалу Радянського Союзу і закінчуючи теперішніми революціями в арабських країнах Північної Африки. Зазначені процеси мають колосальне, ми б сказали, епохальне значення для долі людства також у зв'язку з тим, що у результаті цих процесів змінюється свідомість його значної частини, а, відповідно, і загальний

енергетичний (вібраційний) потенціал планети.

Що стосується **економічної ситуації**, то, світова економіка знаходиться на **стадії виходу** з фінансово-економічної кризи. Проте далеко не факт, що такий вихід повністю можливий. Скоріш навпаки, із збереженням докризових методів господарювання світова економіка може зіткнутися з новою, ще більш нищівною кризою. Проте незалежно від цього важливо усвідомити, що фінансово-економічна криза знаменувала собою по суті нову еру у розвитку Людства. Так, віце-президент Всесвітнього банку у регіоні Європи та Середньої Азії Філіп Ле Уору зазначив: «Ми є свідками значних зрушень у глобальній економіці. Повернення до передкризового світу не буде ... Ми спостерігаємо появу нової глобальної моделі управління на самих високих рівнях ... По мірі стабілізації необхідно буде знову покласти в основу деякі довгострокові виклики. Зміна клімату – перша і сама головна з таких проблем, по котрій Пітсбургський саміт ще не прийняв конкретних рішень» [10].

Висновки. 1. Людство не має нині достовірної інформації про кінець світу і наскільки катастрофічними можуть бути пов'язані з ним зміни. Нині не можна з відповідною достовірністю говорити і про якісь конкретні дати. Разом з тим, не розумно відмахуватись від існуючих прогнозів. Дані останніх наукових досліджень не залишають сумнівів щодо реальності суттєвих кліматичних змін і негативного впливу на ці процеси господарської діяльності людей. Стосовно сфери господарювання **сучасний етап** розвитку Людства можна характеризувати принаймні як етап **обмежених ресурсів і глобальних змін клімату**. Виходячи із такої характеристики Україна, як і більшість інших держав, повинна переглянути суть і завдання господарської діяльності у таких умовах й розпочати відповідну перебудову своєї економіки. В основі такої перебудови повинні бути закладені принципи:

1) виживання нації; 2) тотальної економії ресурсів; 3) збереження і відновлення навколишнього середовища.

2. Необхідно змінити господарське законодавство на таких принципах, які б забезпечували не стільки кількісне зростання виробництва і заробляння грошей окремими індивідуумами, скільки його орієнтацію на забезпечення першочергових потреб нації, збереження навколишнього природного середовища і корисних ресурсів. Ми повинні відмовитись від приватноправової (цивільно-правової) моделі регулювання відносин у сфері господарювання, закріпленої у ст. 6 ГК, і перейти на ділі до змішаної моделі, яка поєднує ініціативу суб'єктів господарювання і ефективне державне управління цією сферою. У сучасних умовах тільки держава і об'єднане нею суспільство здатні відповісти на ті нелегкі виклики, що можуть постати перед нами у найближчому майбутньому.

3. Потрібно відмовитись від поняття підприємницької діяльності, пов'язаної з отриманням прибутку а, можливо, взагалі відмовитись від інституту підприємництва. Підприємець, який за для прибутку знищує кисень, чисту воду чи позбавляє майбутні покоління засобів для існування нині, навпаки, повинен розглядатися як гробар цивілізації. В основу економічного розвитку держави ми повинні поставити пріоритет інтересів суспільства як єдиної і незамінної основи еволюційного становлення індивіда. У сучасних умовах потрібен господарник – особа, що здійснює господарську діяльність з метою забезпечення необхідних для еволюції, прогресу і виживання суспільства потреб [11].

Перелік використаних джерел:

1. *Прилуцький Р.Б.* Цінність, перевірена часом: господарському праву сто років / Р.Б. Прилуцький // Юридична наука. – 2011. – № 1.

2. *Прилуцький Р.* Моделі правового регулювання сфери господарювання і

фінансово-економічна криза в Україні / Р. Прилуцький // Право України. – 2010. – № 6.

3. *Андреев В.К.* О проблемах совершенствования ГК РФ / В.К. Андреев // Государство и право. – 2009. – № 3.; Дойников И.В. Проблемы предпринимательского (хозяйственного) права в материалах Первого Российского экономического конгресса / И.В. Дойников. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://iepd.dn.ua/Stat_28.htm

4. *Блаватская Е.П.* Тайная доктрина. Том 2 «Антропогенезис», книга 3 / Е.П. Блаватская. – М.: Прогресс-Культура, 1992. – 576 с.

5. Вознесение человечества – год 2012! [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.liveinternet.ru/users/amayfaar/post158067593/>

6. Див., напр.: *Куровський Володимир.* Испит для людства 2015 рік ... [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://alaty.org.ua/news/42>

7. Див. також: *Прилуцький Р.Б.* Особливості сучасного етапу розвитку людства і їх вплив на формування господарського законодавства України / Р.Б. Прилуцький // Правові проблеми діяльності суб'єктів господарювання в сучасних умовах [Текст]: матеріали міжвуз. круг. столу (27 квітня 2011 р.) – К.: Нац. акад. внутр. справ. – 2011. – 200 с.

8. Грядущий экологический кризис в мире будет серьезнее, чем финансовый. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://www.vesti.ru/doc.html?id=2195768t_only=1.

9. Пентагон раскрыл Бушу глаза (Раскритчен тайный доклад Пентагона о конце света) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.lenta.ru/word/2004/02/23/report/>

10. *Сколотяный Юрий.* Филипп Ле Уору: «Развивающимся рынкам придется удвоить свои усилия, чтобы оставаться привлекательными» // Зеркало недели. – 2009. – № 37 (765). – 3–9 октября.

11. Див. також: *Прилуцький Р.Б.*

Особливості правового регулювання відносин у сфері господарювання в умовах обмежених ресурсів планети та глобальних змін клімату (постановка проблеми) /

Р.Б. Прилуцький // Актуальні проблеми цивільного та господарського права. – 2010. – № 3 (22).

І.В. ТКАЧ,
аспірант

(Академія адвокатури України)

ВІДШКОДУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ШКОДИ, ЗАВДАНОЇ ЗЛОЧИНОМ

В Цивільному кодексі України вперше передбачено відшкодування державою шкоди, завданої злочином. На фоні зростання кількості нерозкритих злочинів питання відшкодування шкоди державою постає все гостріше, а проблеми такого відшкодування потребують детального вивчення.

Окремі аспекти відшкодування шкоди, завданої потерпілому злочином, досліджували такі вчені як О. Ведерникова, Ю.О. Заїка, С.Ф. Любичева, О.П. Кучинська, А. Лисенко, О.Г. Мазалов, В.Т. Нор, В.М. Савицький та ін.

Вперше про потерпілого як центральну фігуру злочину заговорили у Західній Європі наприкінці 19-го століття. На Міжнародному пенітенціарному конгресі, який відбувся в Брюсселі у 1900 році, чимало юристів відстоювали думку, що обов'язок компенсувати потерпілому шкоду, завдану злочином, повинен бути юридичним обов'язком держави за принципом взаємної відповідальності громадянина перед державою і держави перед її громадянином [1].

У законодавстві багатьох країн втілено ідеї американського вченого Х. Зера, суть яких полягає у тому, що протиправне і карне діяння потрібно розглядати не з позиції суспільної небезпеки, а з позиції завданої шкоди конкретній особі, оскільки

у більшості випадків злочин завдає шкоду конкретній особі, а не суспільству в цілому [5, 87].

Принципи відшкодування державою шкоди особам, які постраждали від злочинів, закріплені у Європейській конвенції про відшкодування збитків жертвам насильницьких злочинів від 24 листопада 1983 р., яка поки що не ратифікована Україною [3].

Для України положення про відшкодування державою шкоди, завданої злочином, є новим, недостатньо теоретично розробленим та законодавчо урегульованим.

Цивільні кодекси УРСР 1922 року та 1963 року не передбачали можливості відшкодування державою шкоди, завданої злочином. Питання відшкодування державою шкоди за нерозкриті злочини почало активно порушуватися юристами в кінці вісімдесятих – на початку дев'яностих років ХХ століття. Вчені відстоювали точку зору, що потерпілі вправі розраховувати на відшкодування шкоди державою [2, 26; 4, 54; 6, 79].

У статтях 1177 та 1207 ЦК закріплено положення про відшкодування державою шкоди, завданої злочином.

Для відшкодування шкоди на підставі ст. 1177 та 1207 ЦК окрім факту заподіяння шкоди, злочинного діяння та причиново-наслідкового зв'язку між ними потрібна